

Vizija prostorskega razvoja Slovenije 2050 – Inova(k)tivna Slovenija

V članku je predstavljena vizija prostorskega razvoja Slovenije do leta 2050, ki smo jo oblikovali za vključitev v prenovu Strategije prostorskega razvoja Slovenije. Proces oblikovanja vizije je obsegal analizo trenutnega stanja prostora, oblikovanje gonilnih sil in scenarijev prostorskega razvoja Slovenije. Ključni del celotnega procesa so bili tudi javni dogodki v organizaciji Ministrstva za okolje in prostor. Prihodnost prostorskega razvoja Slovenije je v sodelovanju in vključenosti prebivalcev, učinkovitem upravljanju regij, povezovanju tradicije z inovacijami in v trajnostni uporabi obstoječih virov, ki jih ponuja pester slovenski prostor. Vizija prostorskega razvoja predstavlja Slovenijo leta 2050 kot vključujočo družbo, ki trajnostno upravlja vire in spodbuja notranji razvoj naselij s prenovi, trajnostno mobilnostjo in dobro dostopnostjo do javnih storitev. V sklepu smo vizijo podprli s predlogom ukrepov, ki lahko pripomorejo k uresničitvi zastavljenih dolgoročnih ciljev.

Ključne besede: analiza stanja in procesov v prostoru, scenariji, vizija, strategija, prostorski razvoj

1 Uvod

Prostor se zaradi delovanja narave in družbe stalno spreminja in razvija. Razvoj prostora izraža družbene vrednote ter neposredne in posredne usmeritve različnih javnih politik. Krovni strateški državni dokument, ki usmerja razvoj slovenskega prostora kot celote in podaja usmeritve za razvoj v evropskem prostoru, je Strategija prostorskega razvoja Slovenije (v nadaljevanju: SPRS; Odlok o strategiji prostorskega razvoja Slovenije, 2004). SPRS skladno z načeli vzdržnega razvoja poudarja smotrno rabo prostora ter varnost življenja in dobrin. Prizadeva si za ohranitev prepoznavnosti slovenskega prostora in krepitev prostorske identitete, predvsem lokalnih in regionalnih identitet, ter navaja prioriteta področja, kot so enakovredna vključenost Slovenije v evropski prostor, policentrični urbani sistem in regionalni prostorski razvoj, vitalna in urejena mesta, usklajen razvoj širših mestnih območij, povezan in usklajen razvoj prometnega in poselitvenega omrežja, izgradnja gospodarske javne infrastrukture, vitalnost in privlačnost podeželja, krepitev prepoznavnosti kakovostnih naravnih in kulturnih značilnosti krajine ter prostorski razvoj na območjih s posebnimi potenciali in težavami. SPRS je skupaj s Strategijo (gospodarskega) razvoja Slovenije osnova za usklajevanje sektorskih politik (Odlok o strategiji prostorskega razvoja Slovenije, 2004; Ministrstvo za gospodarstvo 2013). Od maja 2015 je SPRS v procesu preнове, ki se je je Ministrstvo za okolje in prostor (v nadaljevanju: MOP) lotilo na participativen način ter k sodelovanju pritegnilo številne strokovnjake, javnost, nosilce politik in študente, kar bo strategiji dalo dodano vrednost in ji prineslo večjo legitimnost (Bartol idr., 2016).

V prvi fazi preнове SPRS je potekal proces oblikovanja Vizije prostorskega razvoja Slovenije (v nadaljevanju: PRS) za čas do leta 2050. Cilj vizije je kar najbolje opredeliti prihodnji prostorski razvoj Slovenije za blagor in blaginjo družbe ter kakovost okolja. Zelene podobe prostora, poudarjene v viziji, se nanašajo na prostorske strukture, njihovo hierarhijo in organizacijo (Ministrstvo za okolje in prostor, 2016). Jasna vizija, ki izhaja iz strokovne in javne razprave o prihodnjem prostorskem razvoju (Bartol idr., 2016), je osnova za nadaljnji razvoj, usmeritve ter podlaga lokalnim in regionalnim prostorskim dokumentom. Tako

uskklajena vizija o prihodnjem prostorskem razvoju lahko v današnjem negotovem in hitro spreminjajočem se času premaga negotovost in zagotavlja stabilnost države.

V članku predstavljamo metodo in proces oblikovanja vizije prostorskega razvoja Slovenije do leta 2050 z naslovom Inova(k)tivna Slovenija, ki je nastala v študijskem letu 2015/16 kot rezultat večmesečnega dela študentov magistrskega programa Prostorsko načrtovanje na Fakulteti za gradbeništvo in geodezijo Univerze v Ljubljani in je bila uporabljena kot izhodišče za nacionalno vizijo, ki bo vključena v prenovljeno SPRS.

2 Metode dela

Proces oblikovanja vizije prostorskega razvoja Slovenije do leta 2050 (slika 1) je potekal na podlagi vnaprej izbranih pristopov za oblikovanje scenarijev in vizije. Oba pristopa smo preizkušali po metodi indukcije in dedukcije, ki sta v končni fazi vodili v sintezno oblikovanje enotne Vizije PRS.

V prvem koraku smo proučili relevantna strokovna gradiva (Poročilo o prostorskem razvoju, 2015; Za zeleni razvojni preboj, Plan B 4.0: Prispevek za strategijo razvoja Slovenije 2014–2020; Ocena stanja in teženj v prostoru Republike Slovenije, 2001; Analiza stanja, razvojnih teženj ter usmeritev za strateški prostorski razvoj Slovenije, 2011; Starejše prebivalstvo v Sloveniji, 2010, idr.). Na podlagi ugotovitev analize izbranih gradiv smo oblikovali gonilne sile, ki so bile izhodišče za oblikovanje scenarijev in vizij PRS. Te smo preverili tudi na javnem posvetovanju Vizija prostorskega razvoja Slovenije: 2. javno posvetovanje o prenovi Strategije prostorskega razvoja Slovenije (Ministrstvo za okolje in prostor, 2015), ki je bilo izvedeno v organizaciji MOP. Za nadaljnji prostorski razvoj naj bi imele potencial te gonilne sile: dostopnost, zdravje, razvoj regionalnega gospodarstva, lokalno gospodarstvo, vključenost, krepitev regionalne ravni, prenova prostora in infrastrukture, krožno gospodarstvo in trajnostno upravljanje virov.

Na podlagi gonilnih sil smo nato v naslednjem koraku opredelili jasne, ambiciozne, sprejemljive in merljive cilje glede prostorskega razvoja države, ki jih želimo dolgoročno doseči z uresničenjem vizije. Gonilne sile PRS so bile podlaga za oblikovanje treh klasičnih scenarijev prostorskega razvoja (Srečen Slovenec – pozitivni scenarij, Ko se svet obrne na glavo – negativni scenarij in Čas je, da spregledamo – scenarij po trendu) za področje poselitve, krajine in infrastrukture v Sloveniji. Pristop z uporabo scenarijev je primeren pri opredeljevanju strateških ciljev, ki jih želimo doseči in jih je težko natančno opredeliti. Namen scenarijev je pomoč pri sprejemanju strateških odločitev, kadar se srečujemo z negotovostjo (Pučko, 1999). V nadaljevanju smo za izhodišče vzeli pozitivni scenarij in v ločenih skupinah izdelali predloge štirih vizij: Streha za vse, Prenova prostora, Inovativna Slovenija in Aktivna družba. Vizije smo tudi grafično opremili ter jim dodali kratke in jasne slogane in logotipe. Izoblikovane vizije smo na medsebojnem »soočanju« predstavili predstavnikom MOP in drugim fakultetam (Filozofska fakulteta in Biotehnična fakulteta Univerze v Ljubljani in Fakulteta za humanistične študije Univerze na Primorskem), ki so prav tako sodelovale v procesu oblikovanja nove vizije PRS. Na podlagi podanih komentarjev in izmenjave mnenj smo v zadnjem koraku oblikovali sintezno vizijo, v kateri so poudarjena najpomembnejša področja, pomembna za PRS: socialna vključenost vseh struktur in generacij prebivalstva, infrastrukturna opremljenost prostora, dostopnost, poselitve, prenova, trajnostni razvoj in zdravo okolje. V članku je predstavljena le sintezna vizija PRS.

Slika 1: Potek oblikovanja Vizije prostorskega razvoja Slovenije 2050

2.1 Analiza stanja in procesov v prostoru

Temelj za oblikovanje vizije sta bila analiza stanja in procesov v prostoru ter upoštevanje značilnosti, posebnosti in potencialov slovenskega in širšega prostora. Analiza je vključevala pregled domačih in tujih strokovnih gradiv, statističnih podatkov ter dokumentov v zvezi s stanjem in procesi v slovenskem in evropskem prostoru (Zavod SRS za regionalno prostorsko planiranje, 1974; Zavodnik Lamovšek idr., 2001; Vertot, 2010; Pogačnik idr., 2011; Beltran, 2012, in Miklavčič, 2015). Analiza izbranih gradiv z družbenega, okoljskega in gospodarskega področja je služila kot podpora pri oblikovanju gonilnih sil in izhodišč, ki so usmerjala nadaljnje delo pri oblikovanju vizij. Kot najpomembnejša izhodišča smo prepoznali:

- vpetost Slovenije v širši evropski prostor in evropske razvojne procese;
- vpliv globalnih trendov spreminjanja podnebja;
- lega Slovenije na stiku štirih evropskih makroregij in križišču mednarodnih prometnih koridorjev;
- naraščanje števila starega prebivalstva;
- naraščanje števila prebivalstva pod pragom revščine;
- nizka splošna stopnja zaposlenosti in zaposlenosti mladih;
- območja države, ki že danes izkazujejo visok indeks staranja, negativno selitveno sliko in pomanjkanje delovnih mest, se soočajo z depopulacijo in se bodo v prihodnje praznila še hitreje kot druga območja;
- neučinkovita zemljiška in stanovanjska politika;
- netrajnostno upravljanje posameznih virov;
- zaraščanje kmetijskih površin;
- velika gozdnatost slovenskega prostora;
- neracionalna raba zemljišč s širjenjem razpršene poselitve in pozidave kmetijskih površin;
- pomanjkanje regionalne ravni prostorskega načrtovanja;
- pomanjkljiva opremljenost z gospodarsko javno infrastrukturo;
- nezadostna mreža javnih prevoznih sredstev in premajhen poudarek na železniškem prometu;
- velika energetska odvisnost Slovenije in premajhen delež energije iz obnovljivih virov;
- neenakomeren urbani razvoj;
- pomanjkljiva prenova mestnih jeder ter
- stihijska razpršena gradnja in velik delež nezakonitih gradenj.

2.2 Scenariji prostorskega razvoja Slovenije

Za oblikovanje vizije smo razvili tri scenarije prostorskega razvoja Slovenije. Kratke povzetke vseh treh scenarijev povzemamo po Viziji prostorskega razvoja Slovenije 2050, ki smo jo izdelali v okviru študentske delavnice na Fakulteti za gradbeništvo in geodezijo Univerze v Ljubljani (Delavnica študentov prostorskega načrtovanja, 2015). v prvem scenariju z naslovom *Čas je, da spregledamo* se nadaljuje današnji trend razvoja v prostoru, zato je ta neenakomerno razvit in poseljen, kmetijske krajine se zaraščajo in tradicionalne dejavnosti se večinoma opuščajo. Stanovanjska in zemljiška politika sta neaktivni, trend nezakonitih gradenj še vedno obstaja, degradirana območja so v teoriji še vedno prioriteta za razvoj, v praksi pa so opuščena in počasi propadajo. Med mladimi vlada nezaposlenost, vendar se stanje počasi izboljšuje. Pospešeno se razvijajo različne oblike turizma, predvsem podeželski, športni, zdraviliški in poslovni. Promet večinoma poteka po cestah, medtem ko železniški promet deluje le na redkih odsekih. Načrtovanje v prostoru je podrejeno

posameznim sektorskim interesom, obstaja pa tudi veliko razhajanje med teoretičnimi ukrepi za boljše medsebojno sodelovanje in vzpostavitvijo teh ukrepov v praksi.

Pozitivni scenarij z naslovom *Srečen Slovenec* predvideva uveljavitev vseh prostorskih ciljev, ki so trenutno le tema pogovorov in vsebina dokumentov. Javni potniški promet učinkovito povezuje različne trajnostne oblike mobilnosti. Gradnja novih širokih cest zaradi kakovostnega in hitrega železniškega prometa ni več potrebna, v mestih prevzema pomembno vlogo urbano kolesarjenje. Delovnih mest in stanovanj za mlade in starejše je dovolj. Vzpostavljena je regionalna raven načrtovanja, s katero so regije postale bolj uravnoteženo razvite. Podeželje je poseljeno, kmetijska krajina je ponovno prepoznavna, vlada visoka stopnja samooskrbe in energetske učinkovitosti. Razvoj je usmerjen v izrabo obstoječih potencialov praznih stanovanj in degradiranih območij, zato so številna naravna območja ohranjena.

Negativni scenarij z naslovom *Ko se svet obrne na glavo* predvideva koncentracijo prebivalstva v mestih, izgubo javnih storitev v manjših mestih ter hitro propadanje in zaraščanje podeželja. Kapitalizem in potrošniška usmerjenost ustvarjata velike razlike med posameznimi družbenimi sloji ter povečujeta stopnjo revščine in nezaposlenosti. Številna naravna zaščitena območja so zaradi prevlade razvojnih interesov pozidana. Območja železnic so opuščena in tam so degradirana območja, saj promet večinoma poteka po cestah in povzroča velike zastoje, dolge potovalne čase in močno onesnaženost zraka. Stopnja samooskrbe je nizka, država pa je močno odvisna od uvoza goriva in hrane. Domačih potencialov ne znamo izkoristiti, saj so pohlepní interesi posameznih sektorjev privedli do tekmovanja in nasprotij, namesto usklajevanja in sodelovanja.

3 Inova(k)tivna Slovenija

Analiza trenutnega stanja, prepoznane gonilne sile in oblikovani scenariji razvoja so bili izhodišče za oblikovanje vrednot, ciljev in prioritet PRS, ki so bili podlaga za oblikovanje Vizije PRS. Prihodnost vidimo v trajnostnem razvoju, kakovostnem življenjskem okolju, sodelovanju, povezavi tradicije z inovacijami in usmerjanju v obstoječe potenciale (slika 2).

Glavni cilji prostorskega razvoja, ki smo jih upoštevali pri razvoju Vizije PRS: Inova(k)tivna Slovenija, so:

- vključujoča družba,
- učinkovito upravljanje urbane preнове, poselitve, infrastrukture in krajine na regionalni ravni ter
- zdravo okolje in trajnostno upravljanje virov.

Tako bo Slovenija postala vključujoča družba, ki bo spodbujala notranji razvoj naselij s prenovo, trajnostno mobilnostjo, dobro dostopnostjo do javnih storitev v zdravem okolju, kjer je upravljanje virov trajnostno.

Slika 2: Drevo, ki ponazarja kakovostno življenjsko okolje Slovenije (vir: Delavnica študentov prostorskega načrtovanja, 2015).

3.1 Vključujoča družba

Prvi cilj, ki podpira vizijo o prostorskem razvoju Slovenije, predstavlja vključujočo družbo različnih družbenih in starostnih skupin, vključenost javnosti v postopke odločanja in načrtovanja, vključenost z vidika možnosti izobraževanja in dostopnih delovnih mest ter

čezmejno povezovanje. Z vključenostjo je tesno povezan pojem sodelovanja, ki bo krojil prihodnji razvoj države. Medgeneracijsko sodelovanje in skrb za starejše bosta pomembna na vseh področjih. Razvoj družbe bo trajnosten, zato bodo upoštevane tudi prihodnje generacije in skrb za njihovo kakovostno bivalno okolje. Znanje starejših bo pomemben del družbenega kapitala, saj se bo z njim utrdil in izboljšal njihov položaj v družbi, obenem pa se bo znanje prenašalo na mlajše generacije. Že v začetku karijerne poti bo dinamičen izobraževalni sistem omogočal visoko zaposljivost prebivalstva. Stopnja zaposlenosti bo zato visoka, saj bodo kakovostna delovna mesta dostopna višje in nižje izobraženim. Izobraževalni sistem bo temeljil na povezovanju izobraževalnih ustanov s trgom dela, velik poudarek bo na praktičnem delu in interdisciplinarnosti. Izobraževalne ustanove in podjetja bodo v medsebojnem sodelovanju pridobila nabor primernih kadrov, ki se bodo ustrezno usmerili in izobrazili že med šolanjem, večjo konkurenčnost, razvoj novih tehnologij in prepoznavnost, kar bo pripomoglo k lažjemu shajanju podjetij med gospodarsko krizo in nenehnemu sledenju svetovnim trendom. Delovna mesta bodo razporejena po vseh slovenskih regijah, ki bodo zaradi dobre dostopnosti ostale poseljene. Družbeno podjetništvo in različne oblike kreativnih industrij bodo zaposlovali veliko število prebivalstva. Ob delovnih mestih in izobraževanju bodo cenovno dostopna tudi stanovanja in stanovanjske težave mladih družin bodo rešene (slika 3). Stopnja revščine bo nizka in razlike med prebivalstvom se bodo zmanjševale. Stopnja prostorske zavesti bo visoka in državljani se bodo dejavno vključevali v procese načrtovanja (Delavnica študentov prostorskega načrtovanja, 2015).

Slika 3: Sodelovanje in streha za vse prebivalce (vir: Delavnica študentov prostorskega načrtovanja, 2015).

3.2 Učinkovito upravljanje regij

V Sloveniji bo učinkovito načrtovanje in upravljanje na ravni regij. Delovanje regij bo uspešno, saj bodo pri oblikovanju teh primerno upoštevane naravne danosti, krajinske, prostorske in arhitekturne značilnosti (slika 4). Razvoj regij bo uravnotežen, saj se bo pozornost usmerjala predvsem na regije z večjimi površinami degradiranih območij, regije z visoko brezposelnostjo, regije z nadpovprečno staro prebivalstveno strukturo in obmejne regije.

Slika 4: Delitev slovenskega prostora na prepoznavna regionalna območja (vir: Delavnica študentov prostorskega načrtovanja, 2015)

Kmetijstvo v tradicionalnih kmetijskih krajinah bo s spodbujanjem lokalne pridelave hrane dobilo nov zagon, s čimer bosta doseženi večja prehranska varnost in ohranjenost značilne kmetijske krajine. Povezovanje in sodelovanje med regijami bo obrodilo pozitivne učinke, vidne v usmerjanju poselitve in dejavnosti v prostoru, prepoznavni kulturni dediščini in veliki naravni ohranjenosti. Regije bodo z učinkovitim prostorskim načrtovanjem usmerjene predvsem v ponovno uporabo in prenovo obstoječe infrastrukture ter mobilizacijo regionalnih naravnih in kulturnih virov.

Izvajanje stanovanjske in zemljiške politike bo učinkovito in dejavno na državni, regionalni in lokalni ravni. Začele se bodo izvajati komasacije stavbnih in kmetijskih zemljišč, ki bodo zagotovile kakovostna stanovanjska in bivanjska območja z urejeno infrastrukturo na primernih zemljiških parcelah z urejenimi sosedskimi odnosi. Z uspešnim izvajanjem preurejanja zemljišč se bodo uredila komunalno neopremljena območja, zgostila že poseljena območja, sanirala degradirana območja in območja, potrebna urbane prenove. Izvajali se

bosta energetska prenova neustrezno opremljenih sosesk in energetska sanacija stavb. Urejena bodo tudi lastniško-pravna razmerja in najemniška razmerja v stanovanjskih soseskah. Povečalo se bo število socialnih in najemniških stanovanj, kar bo omogočilo večjo stanovanjsko mobilnost prebivalstva.

Številne zamisli o racionalni poselitvi, usmerjanju razvoja navznoter in trajnostnem prometnem omrežju, ki nas spremljajo iz socialističnih časov, obstajajo še danes. Z dobro organizirano in razporejeno mrežo osrednjih naselij se zagotavlja opremljenost z osrednjimi dejavnostmi, ki nudijo kakovostno oskrbo, ohranjanje lokalne identitete, poselitve in družabnega življenja ter zmanjšujejo regionalne razlike. Na področju prometne infrastrukture se bo vlagalo v posodobitev železniškega prometa, saj je ta energetska učinkovit način kopenskega transporta in ena od najvarnejših oblik prevoza, hkrati pa je zelo učinkovit tudi z vidika rabe prostora. Tovorni promet bo zaradi večje učinkovitosti in manjše okoljske obremenitve preusmerjen na dvotirno železniško progo, s čimer bo zmanjšan cestni tranzitni promet. Nekdanja železniško odrezana območja, kot so Kočevje, Velenje, Lendava, bodo racionalno povezana z izboljšano železniško progo. Ob medkrajevnem železniškem sistemu za prevoz potnikov bo posodobljen tudi pristezni, ki bo povezan z avtobusnim in kolesarskim prometom.

Prenova urbanega okolja bo usmerjala razvoj v rabo obstoječih in neizkoriščenih potencialov znotraj urbanih območij, da bi se dvignila kakovost bivanja in ohranila prostorska identiteta. Prenova bo spodbujala večnamensko rabo mestnih površin in objektov, razvoj lokalnega gospodarstva in turizma, začasno in skupno rabo prostora, revitalizacijo degradiranih urbanih območij, kakovostno lokalno gradnjo, kakovostno bivalno in delovno okolje in zelene površine. Prenova urbanega okolja bo omejevala suburbanizacijo, pozidavo kmetijskih zemljišč, visok delež avtomobilskega prometa, širjenje novogradenj in neakovostnih gradenj (Delavnica študentov prostorskega načrtovanja, 2015).

3.3 Zdravo okolje in trajnostno upravljanje virov

Prihodnost vidimo v zdravem naravnem in kulturnem okolju, trajnostni rabi virov, ki jih ponuja pester slovenski prostor, v vinogradništvu, gozdarstvu, zelenem turizmu, zelenih tehnologijah in visokotehnološki industriji, ki ne onesnažuje okolja (slika 5). Gospodarstvo bo temeljilo na modelih krožnega gospodarstva brez odpadkov, ki spodbuja ponovno uporabo, predelavo in recikliranje, in na regionalnih gospodarskih krogih. Slednji spodbujajo gospodarske odnose znotraj regije ter uporabo lastnih surovin in energetskih virov. Nizkoogljično gospodarstvo bo temeljilo na obnovljivih virih energije, ki jih nudijo posamezne regije. Pomembni surovini, ki imata velik potencial za prihodnji razvoj, bosta lesna biomasa za gradbeni material, proizvodnjo elektrike, toplotne energije in lesnih proizvodov ter geotermalna energija, ki je primerna za ogrevanje stavb, naselij, zdravilišč in rastlinjakov.

Slika 5: Zelena tehnologija in visokotehnološka industrija (vir: Delavnica študentov prostorskega načrtovanja, 2015)

Prehranska varnost bo prebivalcem zagotovljena s stabilno pridelavo varne, lokalne, kakovostne in potrošniku dostopne hrane. Biotska pestrost in krajinske značilnosti se bodo ohranjale, saj bodo na državni ravni prepoznana in zavarovana območja s posebno krajinsko vrednostjo. Celovito urejanje mest in podeželja bo temeljilo na obstoječih danostih in naravnih potencialih, kar bo krepilo prostorsko zavest in identiteto. Osrednjo vlogo mest bodo

zaradi svojih ekoloških in družbenih funkcij imele zelene in rekreacijske površine, ki pozitivno vplivajo na zdravje družbe in okolja (Delavnica študentov prostorskega načrtovanja, 2015).

4 Razprava in sklep

Vizija je eno od pomembnejših izhodišč za pripravo strategije prostorskega razvoja Slovenije, ki pa za uspešno izvajanje potrebuje tudi premišljeno oblikovane ukrepe za doseganje dolgoročnih ciljev in kazalnike za spremljanje kakovosti izvajanja. V razpravi predlagamo premislek o nekaterih ukrepih, ki bi lahko pripomogli k učinkovitemu izvajanju zastavljene vizije.

Eden od pomembnejših ukrepov, o katerem se že razpravlja v medijih, je univerzalni temeljni dohodek (UTD), ki mora biti uveden na ravni države ter lahko pripomore k odpravi začaranega kroga revščine in pasti brezposelnosti. Z UTD lahko država zagotovi večjo socialno varnost, vključenost v družbo, več svobode in manj negotovosti glede prihodnosti za vse državljane. Pomembna ukrepa, ki podpirata medgeneracijsko sodelovanje, sta prenos znanj v obliki tečajev in shema pomoči na delovnem mestu. Starejša generacija lahko na delovnih mestih uvaja mlajše sodelavce, kar povečuje kakovost delovnih mest mladih, počasnejši prehod starejših v upokojitev in njihovo še vedno dejavno delovanje v družbi. Sistem medgeneracijske »izmenjave« stanovanj lahko zagotavlja mladim in starim stanovanja, ki izpolnjujejo njihove potrebe. Starejši lahko prevelika stanovanja, za katera ne morejo skrbeti ali so zanje nefunkcionalna (nimajo dvigal), zamenjajo z manjšimi stanovanji mladih družin, ki za kakovostno življenje potrebujejo večja stanovanja. Predlagani ukrepi s področij poselitve, infrastrukture in prenove so izvajanje komasacij stavbnih in kmetijskih zemljišč, vzpostavitev evidence stavbnih zemljišč, ki bo razvoj prednostno usmerjala na nepozidana infrastrukturno opremljena stavbna zemljišča znotraj naselij, in večnamenski tridimenzionalni zemljiški kataster, ki bo vključeval tudi določila iz prostorskih aktov. Regionalna raven načrtovanja se mora vzpostaviti v obliki od 5 do 8 regij ter z ustanovitvijo regionalnih agencij in odborov z določenimi pristojnostmi. Pojav nezakonitih gradenj bo mogoče omejiti z obvezno pridobitvijo uporabnega dovoljenja za vse vrste objektov. Ukrepi za povečanje uporabe trajnostnih oblik mobilnosti so mobilnostne sheme, s katerimi delodajalci spodbujajo in nagrajujejo uporabo trajnostnih oblik prevoza na delo. Pozitivni učinki mobilnostnih shem se kažejo v manjši okoljski obremenitvi, večji učinkovitosti zaposlenih in manjšem številu bolniških dni. Trajnostno upravljanje virov lahko omogoča ustanovitev lesnih biomasnih centrov, ki temeljijo na izrabi lesne biomase od gozda do končnega uporabnika ter ob proizvodnji kakovostnih lesnih izdelkov nudijo tudi proizvodnjo toplotne energije in elektrike za oskrbo naselij v sistemih kogeneracije. Biološki odpadki iz gospodinjstev in industrije se lahko uporabljajo za proizvodnjo biogoriva, ki poganja mestne avtobuse. Ustanovitev regijskih kmetijskih zadrug spodbuja povezovanje kmetov in jim nudi odkup izdelkov. Sheme mladih prevzemnikov na kmetijah nudijo mladim, ki bi se želeli ukvarjati z kmetijstvom, zadosten začetni kapital in pridobitev znanja.

V predstavljenem primeru vizije prostorskega razvoja Slovenije do leta 2050 so poudarjene vrednote, ki jim dajemo prednost in ki jih je v prihodnjih letih treba okrepiti. Prihodnost vidimo v sodelovanju in vključenosti vseh državljanov, dostopnosti storitev, inovativnosti ter prenovi mest in podeželja. Osrednji zamisli Vizije PRS sta povezovanje tradicije in inovativnosti in usmerjenost k obstoječim potencialom, ki jih je v pestrem slovenskem prostoru več kot dovolj. Usklajenost in celovitost vizije, ki poudarja pomembne družbene vrednote, sta pomembni za doseganje trajnostnega družbenega razvoja na državni ravni.

Ajda Kafol Stojanovič, dipl. geografinja (un.)
Univerza v Ljubljani, Fakulteta za gradbeništvo in geodezijo, Prostorsko načrtovanje
E-pošta: kafol.ajda@gmail.com

Doc. dr. Alma Zavodnik Lamovšek, univ. dipl. inž. arh.
Univerza v Ljubljani, Fakulteta za gradbeništvo in geodezijo, Katedra za prostorsko
planiranje, Jamova cesta 2, 1000 Ljubljana, Slovenija
E-pošta: alma.zavodnik-lamovsek@fgg.uni-lj.si

Viri in literatura

Bartol, B., Humerca, L., in Miklavčič, T. (ur.) (2016): *Slovenski prostor 2050. Vizije prostorskega razvoja Slovenije*. Ljubljana, Ministrstvo za okolje in prostor.

Beltran, N. (ur.) (2012): *Za zeleni razvojni preboj, Plan B 4.0: Prispevek za strategijo razvoja Slovenije 2014–2020*. Ljubljana. Dostopno na:
<http://www.planbzasslovenijo.si/upload/SRS/plan-b-zeleni-razvojni-preboj.pdf>
(sneto 16. 5. 2016).

Delavnica študentov prostorskega načrtovanja: *Vizija prostorskega razvoja Slovenije 2050* (2015). Ljubljana, Fakulteta za gradbeništvo in geodezijo.

Hladnik, J., Kreitmayer, J., Torbica, J., Vuga, T., in Zavodnik Lamovšek, A. (ur.) (2001): *Ocena stanja in teženj v prostoru Republike Slovenije*. Ljubljana, Ministrstvo za okolje, prostor in energijo, Urad RS za prostorsko planiranje.

Miklavčič, T. (ur.) (2015): *Poročilo o prostorskem razvoju*. Ljubljana, Ministrstvo za okolje in prostor, Direktorat za prostor, graditev in stanovanja. Dostopno na:
http://www.mop.gov.si/fileadmin/mop.gov.si/pageuploads/podrocja/prostorski_razvoj/proocilo_o_o_prostorskem_razvoju.pdf (sneto 22. 5. 2016).

Ministrstvo za gospodarstvo (2013): *Strategija razvoja Slovenije 2014–2020 (osnutek)*. Ljubljana. Dostopno na:
http://www.mgrt.gov.si/fileadmin/mgrt.gov.si/pageuploads/EKP/Drugi_dokumenti/SRS_09_08_2013.pdf (sneto 16. 5. 2016).

Ministrstvo za okolje in prostor, Direktorat za prostor, graditev in stanovanja (2016): *Vizija in cilji prostorskega razvoja Slovenije*. Ljubljana. Dostopno na:
http://www.mop.gov.si/fileadmin/mop.gov.si/pageuploads/podrocja/prostorski_razvoj/3posvetovanje_gradivo.pdf (sneto 15. 5. 2016).

Ministrstvo za okolje in prostor (2015): *2. Javno posvetovanje o prenovi SPRS*. Ljubljana. Dostopno na:
http://www.mop.gov.si/si/delovna_podrocja/prostorski_razvoj_na_nacionalni_ravni/prenova_strategije_prostorskega_razvoja_slovenije/2_javno_posvetovanje_o_prenovi_sprs/
(sneto 9. 6. 2016).

Odlok o strategiji prostorskega razvoja Slovenije. Uradni list Republike Slovenije, št. 76/2004. Ljubljana.

Pogačnik, A., idr. (2011): *Analiza stanja, razvojnih teženj ter usmeritev za strateški prostorski razvoj Slovenije*. Ljubljana. Dostopno na:

http://www.mop.gov.si/fileadmin/mop.gov.si/pageuploads/podrocja/prostorski_razvoj/FGG_naliza_stanja_sprs.pdf (sneto 17. 5. 2016).

Pučko, D. (1999): *Strateško upravljanje*. Ljubljana, Ekonomska fakulteta, 399 str.

Vertot, N. (2010): *Starejše prebivalstvo v Sloveniji*. Ljubljana. Statistični urad Republike Slovenije. Dostopno na: <http://www.stat.si/doc/StarejsePrebivalstvo.pdf> (sneto 16. 5. 2016).

Zavod SRS za regionalno prostorsko planiranje (1974): *Poglavitni smotri in cilji urejanja prostora* (1974). Ljubljana.

ARTICLE IN PRESS